

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

ภิญโญ สาธร (2516 : 304) ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทไว้ว่า หมายถึงความมุ่งหวัง (Expectation) ที่บุคคลอื่นคาดหวังว่าบุคคลในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งควรจะทำ หรือแสดงพฤติกรรมอย่างไรอย่างหนึ่งออกมาในสถานการณ์ต่าง ๆ บทบาทหน้าที่มีความเกี่ยวข้องกับตำแหน่ง (Position) ที่บุคคลดำรงอยู่เสมอ ซึ่งโสภา ฐพิชัยกุล (2515 : 129) ได้ให้ความหมายของบทบาทในตนเองเกี่ยวกับว่า ทุกตำแหน่งหรือชั้นจะถูกสมาชิกในชุมชนคาดหวังไว้ระดับหนึ่งว่า พฤติกรรมเช่นไรที่บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ควรประพฤติปฏิบัติ

สมชาย วงเกษม (2519 : 4) ให้ความหมายว่า บทบาท หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่แสดงออกมาตามตำแหน่งหน้าที่ที่บุคคลนั้นได้รับ คนหนึ่ง ๆ อาจมีหลายบทบาทได้ และการแสดงบทบาท สามารถที่จะสังเกตและวัดพฤติกรรมออกมาเป็นปริมาณงานได้

สุทัตตรา สุภาพ (2522 : 53) ได้กล่าวถึง บทบาทว่าเป็นการปฏิบัติคานาสติษิ และหน้าที่ของสถานภาพ (ตำแหน่ง) และให้ข้อคิดว่า การกำหนดบทบาทจะช่วยให้บุคคลมีพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพ เพราะบทบาทกำหนดความรับผิดชอบของงานต่าง ๆ ที่ปฏิบัติโดยเหตุที่การปฏิบัติบทบาทจะกระทำได้ดีหรือไม่ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับว่า บทบาทได้ถูกกำหนดไว้อย่างไรเหมาะสมหรือไม่

จากแนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทของบุคคลต่าง ๆ ดังที่ได้เสนอมานี้พอจะสรุปได้ว่า บทบาท คือ พฤติกรรมที่แสดงออกมาตามตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบอยู่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยพฤติกรรมนั้นจะต้องเป็นที่รู้และเข้าใจกันระหว่างบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งนั้น และบุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้นการที่บุคคลที่อยู่ในตำแหน่งใดได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของตนเองใน

ตำแหน่งนั้น ๆ ย่อมจะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในบทบาทของคนที่ขึ้น และช่วยให้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามที่ตนเองและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับงานนั้นคาดหวังไว้ เป็นผลให้เกิดความเจริญก้าวหน้าของงานในหน้าที่ของตนเองและต่อสังคมต่อไป (มยุรี สิงห์ไข่มุกด์ 2526 : 10)

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยโดยทั่วไป

หน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยโดยทั่ว ๆ ไป ตามความเห็นที่ โนลส์ (Knowles 1977 : 1615) กล่าวสรุปได้ว่า หน้าที่ความรับผิดชอบของคณาจารย์นั้นกว้างขวางและแตกต่างกันออกไป แต่หน้าที่โดยทั่ว ๆ ไปก็คือ การสอน การวิจัย การให้บริการสาธารณะ การให้คำปรึกษา (Consultation) แก่นิสิตนักศึกษา และการพัฒนาวิชาชีพให้มีความก้าวหน้า สรุปได้ว่าหน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว นอกจากหน้าที่การสอนการวิจัย แล้วยังมีหน้าที่ในการให้คำปรึกษา ซึ่งมีความสำคัญ เพราะเป็นการช่วยเหลือนิสิตนักศึกษาในการแนะแนวทาง และแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้นิสิตนักศึกษาประสบความสำเร็จในการเล่าเรียน

แนวคิดเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาและแนะแนวในระดับอุดมศึกษา

โดยที่ในปัจจุบันหลักการบริหารกิจการนิสิตนักศึกษาได้มีการเปลี่ยนแปลงปรัชญาเบื้องต้น จากการควบคุมดูแลนิสิตนักศึกษามาเป็นการให้บริการ การให้คำปรึกษาและแนะแนว จึงนับเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของบุคลากรในระดับอุดมศึกษา ซึ่งวัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษาและแนะแนวในระดับอุดมศึกษามี ดังต่อไปนี้ คือ (พรชลิ อาชวอรุ่ง 2525 : 46)

1. เพื่อช่วยนิสิตนักศึกษาในการตัดสินใจ ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องการประกอบอาชีพ การเลือกโปรแกรมการศึกษา หรือเรื่องสำคัญ ๆ อื่น ๆ
2. เพื่อให้นิสิตนักศึกษามีความสัมพันธ์ที่ดีและมีประสิทธิภาพกับผู้อื่น
3. เพื่อช่วยให้นิสิตนักศึกษาเข้าใจตนเอง และยอมรับตนเอง
4. เพื่อช่วยส่งเสริมทักษะทางการศึกษา และการเข้าสังคม
5. เพื่อเป็นที่พึ่งพาของนิสิตนักศึกษาในยามที่มีปัญหาทางอารมณ์

ส่วนการให้คำปรึกษานั้นมีหลายวิธีด้วยกัน แต่หลัก ๆ มีอยู่ 4 วิธี ได้แก่

(พรชูลี อาชาวอ่าวรุ่ง 2525 : 46)

1. วิธีการให้คำปรึกษาแบบนำทาง (Directive Method) วิธีการนี้ ผู้ให้คำปรึกษาเป็นผู้ศูนย์กลาง หรือการให้คำปรึกษาโดยวิเคราะห์บุคคลลักษณะและองค์ประกอบต่าง ๆ ของผู้รับคำปรึกษา

2. วิธีการให้คำปรึกษาแบบไม่นำทาง (Non-Directive Method) การให้คำปรึกษาวิธีนี้บางทีเรียกว่า การให้คำปรึกษาแบบผู้รับคำปรึกษาเป็นผู้ศูนย์กลาง มีวิธีการที่มุ่งการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้คำปรึกษา และผู้รับคำปรึกษา การชี้แจงจุดมุ่งหมายและกระบวนการให้คำปรึกษา การสนับสนุนให้ผู้รับคำปรึกษาพูดและระบายความรู้สึก และการกระทำความเข้าใจกับผู้ให้คำปรึกษา

3. วิธีการให้คำปรึกษาแบบเลือกใช้วิธีต่าง ๆ (Eclectic Method) การให้คำปรึกษาแบบนี้ คือ การเลือกวิธีการหลาย ๆ วิธีมาใช้ ซึ่งมีแนวคิดว่าการใช้วิธีการเดียวอาจจะจำกัดเกินไป ไม่ได้ประโยชน์เท่าที่ควร วิธีนี้ต้องมีการวางแผนเป็นอย่างดี และผู้ให้คำปรึกษาจะต้องรู้วิธีการต่าง ๆ ดีพอที่จะเลือกมาใช้ได้อย่างเหมาะสม

4. วิธีการให้คำปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยม (Behavioral Method) มีหลักการว่า พฤติกรรมของมนุษย์เป็นสิ่งที่เรียนรู้และเปลี่ยนแปลงได้ กระบวนการให้คำปรึกษา คือ การพยายามให้ผู้รับคำปรึกษาเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อเป็นการแก้ปัญหาหรือปรับปรุงตนเอง ผู้ให้คำปรึกษาจะใช้หลักการเรียนรู้ เป็นวิธีการช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาปรับพฤติกรรม เช่น การให้แรงเสริมต่อพฤติกรรมที่ต้องการสนับสนุน เป็นต้น

การให้คำปรึกษาแนะแนวในระดับอุดมศึกษานั้นมีหลักการที่จะช่วยให้นิสิตนักศึกษาเข้าใจตนเอง สามารถปรับตัวได้ทั้งในด้านการศึกษาส่วนตัวและสังคม ตลอดจนสร้างเสริมทักษะในการเรียน การเข้าสังคม และช่วยแก้ปัญหาทางด้านอารมณ์ของนิสิตนักศึกษาด้วย ทั้งนี้เพื่อช่วยให้นิสิตนักศึกษาเกิดการพัฒนาอย่างสูงสุดในทุก ๆ ทาง ส่วนวิธีการให้คำปรึกษานั้น ผู้ให้คำปรึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดีและสามารถที่จะเลือกใช้วิธีการให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้รับคำปรึกษาเป็นราย ๆ ไป

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา

ความเป็นมาของอาจารย์ที่ปรึกษา

จากรายงานการสำรวจสถาบันการศึกษาของ ฮอปส์กินส์ (Hopskins 1926 : 25) ได้กล่าวถึงความเป็นมาของอาจารย์ที่ปรึกษาไว้ว่า "เดิมอาจารย์ผู้ให้ความสนิหสนม เป็นกันเองกับนิสิตนักศึกษา มักจะมีนิสิตนักศึกษาไปขอคำปรึกษาแนะนำอยู่เสมอ ๆ ในปัจจุบัน สถาบันการศึกษาหลายแห่งจึงได้จัดให้มีการให้บริการให้คำปรึกษาทางวิชาการแก่นิสิตนักศึกษา ขึ้นอย่างเป็นทางการ..." และจากรายงานผลการสอบถามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ถึงแผนการ ให้การศึกษาแก่นิสิตของมหาวิทยาลัยของ มาร์เวอริค (Marverick) พบว่าคณะบดีของคณะ วิศวกรรมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งได้จัดให้มีการให้ความช่วยเหลือแก่นิสิตนักศึกษาขึ้น ในปี 1911 กลุ่มอาจารย์ที่ทำหน้าที่นี้แยกออกเป็นกลุ่มอิสระขึ้นตรงต่อคณะบดี ไม่ต้องทำหน้าที่อื่น ๆ มีหน้าที่คอยให้ความช่วยเหลือนิสิตนักศึกษาเหมือนเป็นที่ปรึกษาของนิสิตนักศึกษา มาร์เวอริค ได้รายงานถึงการก่อตั้งกลุ่มอาจารย์ที่ปรึกษา (Student Advisers) ในมหาวิทยาลัย คาร์มูท (Dartmouth College) เมื่อปี 1910 ว่า กลุ่มอาจารย์ที่ปรึกษาคำนึงถึงคุณค่าและ นิสิตในความรับผิดชอบของตนในด้านการทำนุชีวิตและการศึกษา ความสนใจและอุทิศตน ของนิสิต อาจารย์ที่ปรึกษาและนิสิตมีความสัมพันธ์กันเหมือนกับเพื่อนสนิทที่นิสิตสามารถที่จะ ให้ความไว้วางใจได้ อาจารย์ที่ปรึกษาจะพบนิสิตอย่างสม่ำเสมอตามกำหนดเวลา คือ จะพบนิสิตทุก ๆ 2 สัปดาห์ต่อ 1 ครั้ง ในระยะแรก ๆ ของการเป็นนิสิตใหม่ และสัปดาห์ ละ 1 ครั้งในระยะปลายปี และจะพบกับนิสิตอีกครั้งหนึ่งตอนปลายเทอมแรก และ เทอมที่ 2 ของปีที่ 2 เพื่อให้คำปรึกษาแก่นิสิตในการเลือกวิชาเรียนสำหรับเทอมต่อไป (Marverick อ้างใน Williamson 1961 : 189)

บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา

มุลเลอร์ (Mueller 1961 : 210 : 211) ได้กล่าวถึงบทบาทของอาจารย์ ที่ปรึกษาว่า มีหน้าที่ให้การช่วยเหลือแนะนำนักศึกษาเกี่ยวกับปัญหาทางค่านวิชาการ เช่น การวางแผนการเรียน ดังนั้นอาจารย์จึงควรเป็นผู้ที่มีความรู้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และสถาบันเป็นอย่างดีเพียงพอที่จะให้คำแนะนำแก่นักศึกษาได้ ส่วน วิลเลียมสัน (Williamson 1961 : 29) ก็มีความเห็นคล้ายคลึงกันกับที่มุลเลอร์ได้กล่าวไว้และยังได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่ม

เดิมว่าอาจารย์จะต้องมีความสามารถในการนำข้อมูลต่าง ๆ มาประกอบการให้คำปรึกษา ใ้ได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมกับนักศึกษาแต่ละบุคคล และยังคงกล่าวต่อไปว่า นอกจากการ เป็นที่ปรึกษาของนักศึกษาทางค่านิยมวิชาการแล้ว ยังเป็นที่ปรึกษาปัญหาส่วนตัว และปัญหา ทางอาชีพอีกด้วย

ส่วนเครสเซล (Dressel 1974 : 57) ได้กล่าวถึงบทบาทของอาจารย์ ที่ปรึกษาไว้เป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้คือ

1. อาจารย์ที่ปรึกษาจะต้องสนใจตัวนิสิตนักศึกษาในความดูแลอย่างมาก
2. อาจารย์ที่ปรึกษาจะต้องเป็นผู้ที่สามารถแนะนำการ เลือกวิชาเรียน ของนิสิตนักศึกษาได้
3. อาจารย์ที่ปรึกษาจะต้องมีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะช่วยนิสิต นักศึกษาในสิ่งที่นิสิตนักศึกษาต้องการ
4. อาจารย์ที่ปรึกษาสามารถให้คำปรึกษาทางวิชาการได้อย่างดี
5. อาจารย์ที่ปรึกษาควรได้ศึกษาโปรแกรมการ เรียนของนิสิตนักศึกษา ในความดูแล เพราะนิสิตนักศึกษาย่อมต้องการคำแนะนำที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการ เรียน นอกจากนี้เพื่อให้บรรลุความสำเร็จในงานหน้าที่การให้คำปรึกษา อาจารย์ ที่ปรึกษาจะต้องสามารถกระทำสิ่งต่อไปนี้ได้

1. ศึกษาเกี่ยวกับระเบียบ หรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวิทยาลัย คณะ หรือแผนกวิชานั้น ๆ
2. ศึกษาโครงสร้างหลักสูตรรายวิชาใดเป็นวิชาบังคับ หรือวิชาเลือก
3. มีระเบียบบันทึกผลการ เรียนของนิสิตนักศึกษาในความดูแล
4. ทำการวินิจฉัยเกี่ยวกับรายวิชาเรียนของนิสิตนักศึกษา
5. มีความสัมพันธ์อันดีกับนิสิตนักศึกษาในความปกครอง
6. มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร รายวิชาต่าง ๆ การ เปลี่ยนวิชาเรียน การลงทะเบียน เป็นต้น

สำหรับบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาในสถาบันการศึกษาของไทยนั้นก็ได้มีการ กำหนดไว้ตั้งแต่ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2523 : 1-15) ได้กำหนดขอบข่าย งานของอาจารย์ที่ปรึกษาไว้ดังนี้

1. กำนเกี่ยวกับวิชาการ

1.1 มีความรู้และเข้าใจในระบบการศึกษาแบบหน่วยกิต และระเบียบเกี่ยวกับการศึกษา เช่น ระเบียบการเงินของหน่วยทะเบียนกลาง ระเบียบสอบไล่ เป็นต้น

1.2 มีความรู้และเข้าใจในหลักสูตรและโปรแกรมการศึกษา ซึ่งทำให้อาจารย์ที่ปรึกษาสามารถช่วยนิสิตจัดทำโปรแกรมการศึกษาโดยคร่าว ๆ ตลอดจนหลักสูตรได้

1.3 การให้ความเห็นชอบในการลงทะเบียนเรียน เช่น การเลือกรายวิชาที่จะลงทะเบียนเรียน การเลือกเรียนวิชาเลือกหรือวิชาเสริมหลักสูตรตามความถนัดของนิสิต การลงทะเบียนเรียน การเขียนใบลงทะเบียนเรียน การเตรียมเอกสารและการปฏิบัติตนในวันลงทะเบียน การเพิ่ม ลด และการถอนรายวิชา เป็นต้น

1.4 การติดตามผลการเรียนของนิสิตอย่างสม่ำเสมอ และเป็นพิเศษในนิสิตที่เรียนอ่อน ตลอดจนการให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิชาการ เรียนที่จะเป็นผลดีแก่นิสิต เพื่อจะได้มีโอกาสสอบได้เต็มสูงขึ้น

1.5 การเข้าสังกัด/เปลี่ยนโปรแกรมหรือหลักสูตรการศึกษา บางครั้งอาจารย์ที่ปรึกษาอาจต้องช่วยแนะนำให้นิสิตรู้จักโปรแกรมหรือหลักสูตรการศึกษา ในการเข้าสังกัด/เปลี่ยนโปรแกรมหรือหลักสูตรการศึกษา และแนะนำให้นิสิตทำความเข้าใจกับโปรแกรมหรือคณะกำหนด

1.6 การตรวจสอบหลักสูตรก่อนสำเร็จการศึกษา

1.7 การจัดทำแฟ้มประจำตัวนิสิต ซึ่งเปรียบเสมือนแฟ้มประวัติของนิสิตซึ่งมีรายละเอียดหรือเอกสารดังต่อไปนี้

1.7.1 ประวัติโดยย่อของนิสิต

1.7.2 หลักสูตร โปรแกรมที่นิสิตจะต้องเรียน

1.7.3 หลักฐานการลงทะเบียน

1.7.4 หลักฐานการให้คำปรึกษาหารือเรื่องที่สำคัญเป็นพิเศษ

1.7.5 หลักฐานการอนุมัติเรื่องราวเป็นพิเศษ

1.7.6 อื่น ๆ

1.8 การแนะนำเรื่องศึกษาต่อหรือหางานทำ อาจารย์ที่ปรึกษาควรให้คำแนะนำและความคิดเห็นเป็นกรณีพิเศษ เกี่ยวกับการหางานทำเมื่อเรียนสำเร็จหรือการศึกษาต่อ บางครั้งอาจต้องแนะนำลักษณะงานให้ หรือเป็นผู้รับรองความประพฤติ และรับรองการศึกษาในการ เข้าทำงานของนิสิตเมื่อเรียนสำเร็จ หรือชี้แนะทางการศึกษาต่อในกรณีที่คณะ ไม่มี การ ชี้แนะทางการศึกษาต่อ

2. คำนไม่เกี่ยวกับวิชาการ

2.1 ให้ความสนใจและ เห็นอก เห็นใจ ปัญหา คำนส่วนตัวที่ นิสิต นำมาปรึกษาหารือ นิสิตบางคนมีปัญหาคำนส่วนตัว คำนครอบครัว หรือการปรับตัวให้เข้ากับสังคมใหม่ ในมหาวิทยาลัย อาจารย์ที่ปรึกษาควรรับฟังความทุกข์ คอยปลอบโยนและชี้ช่องทางให้ และ อาจารย์ที่ปรึกษาควรมีการนัดพบกับนิสิตอย่างน้อย เคือนละ ครั้ง

2.2 อาจารย์ที่ปรึกษาต้องติดตามและศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับนิสิต เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษา การเปลี่ยนแปลงระเบียบการแนะนำแนวปฏิบัติใหม่ ๆ จากมหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานระดับกลาง หรือแหล่งอื่น ๆ เพื่อจะได้ นำข้อมูลเหล่านั้นแนะนำ นิสิตได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งติดตามข้อมูล คำนการให้สวัสดิการที่พักอาศัย (หอพัก) เงินทุน ค่าง ๆ งานพิเศษที่อาจทำได้ในเวลาว่าง เพื่อหารายได้ แล้วแจ้งให้นิสิตทราบเพื่อสมัคร ขอรับสวัสดิการ เหล่านั้น

2.3 อาจารย์ที่ปรึกษาควรให้ความร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในกรณีเกี่ยวข้องกับนิสิต เช่น ให้ความร่วมมือกับอาจารย์ที่ปรึกษาท่านอื่น ๆ หัวหน้า หรือประธานอาจารย์ที่ปรึกษา หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการทำงาน คำนนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ส่วนคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (เอกสารอัครสาเนา : ม.ป.ป.) ก็ได้กำหนดความรับผิดชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาไว้ ดังนี้

1. คำนการศึกษา

1.1 ช่วยให้ความกระจ่างเกี่ยวกับหลักสูตร ระเบียบ และหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในหลักสูตรและระเบียบของสถาบันการศึกษา

1.2 ติดตามผลการเรียนของนักศึกษาในความดูแล และเป็น ที่ปรึกษาในปัญหาการเรียน เช่น แนะนำวิธีการศึกษาที่จะช่วยให้การเรียนได้ผลดีขึ้น ช่วยแนะนำให้กำลังใจแก่ผู้ที่มีผลการเรียนอ่อน เป็นต้น

1.3 ในหลักสูตรที่ให้โอกาสเลือกวิชาเรียน จะให้คำแนะนำในการเลือกวิชาเรียนแต่ละภาค เพื่อผลดีแก่การศึกษาของแต่ละคน

2. ด้านความทุกข์-สุข และปัญหาทั่วไป

2.1 ให้ความเอาใจใส่ ทำให้นักศึกษาเห็นเป็นที่พึ่งและเข้ามาปรึกษาหารือปัญหาต่าง ๆ ได้ดีขึ้น

2.2 ให้การแนะนำ และหาทางช่วยเหลือในปัญหาต่าง ๆ ของนักศึกษาทั้งโดยตนเอง และโดยการประสานงานกับฝ่ายอื่น เช่น ในกรณีที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ช่วยแนะนำทุน และการยื่นขอทุนต่าง ๆ ที่พึงมี นำปัญหาส่วนตัวของนักศึกษาที่จะมีผลเสียต่อการศึกษาหรือเสียหายต่อหุ้มนคณะ เข้าหารือหัวหน้าภาควิชา เป็นต้น

3. ด้านชีวิตประวัติ

3.1 ศึกษาให้รู้จักนักศึกษาในความดูแลของตนอย่างเพียงพอ และคุ้นเคยกับรายงานประจำตัวนักศึกษานั้น ๆ

3.2 ลงบันทึกพฤติกรรมที่เด่น ๆ และบุคลิกภาพเด่นชัดเฉพาะตัวของนักศึกษาในความดูแลลงในฟอร์ม personal reference เพื่อเป็นประโยชน์แก่การออกใบรับรองให้นักศึกษานั้น ๆ ในอนาคต

3.3 เก็บเรื่องราวของนักศึกษาไว้เป็นความลับ จะเปิดเผยเฉพาะต่อผู้บริหารที่รับผิดชอบโดยตรง

จากการที่ได้นำเสนอเกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ทั้งในทางประเทศและประเทศไทย อาจสรุปบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาได้ดังนี้

1. บทบาทที่เกี่ยวกับวิชาการ อันได้แก่ การให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการศึกษาของนิสิตนักศึกษาในด้านต่าง ๆ การติดตามผลการเรียนของนิสิตนักศึกษา การจัดทำแฟ้มประจำตัวนิสิตนักศึกษา การแนะนำเรื่องศึกษาต่อ เป็นต้น

2. บทบาทที่ไม่เกี่ยวกับวิชาการ ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือปัญหาส่วนตัวนักศึกษา เช่น ปัญหาการเงิน สุขภาพ ปัญหาครอบครัว ให้ความร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในสถาบันในกรณีที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา เป็นต้น

วิธีการศึกษาโดยใช้สังคมมิติ

หลักการและทฤษฎี

สังคมมิติ (Sociometry) เป็นคำที่ให้ความหมายถึง วิธีการโดยเฉพาะที่เรียกว่า "การทดสอบสังคมมิติ" (Sociometric Test) (Moreno 1953 อ้างใน Eysenck 1972 : 245) วิเคราะห์ปริมาณของโครงสร้างทางอารมณ์ของกลุ่ม การวัดโครงสร้างทางอารมณ์ดังกล่าวจะอยู่บนพื้นฐานของการเลือกซึ่งกันและกันของสมาชิกในกลุ่มว่าแต่ละคนมีความรู้สึกและคิดอย่างไรต่อกันและกัน

ส่วนประกอบที่มีความสำคัญต่อการทดสอบสังคมมิติคือ

1. คำสั่งในการเลือก
2. เกณฑ์ในการเลือก

โครงสร้างทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นก็จะ เป็นประโยชน์ในการนำไปใช้

ในปัจจุบันความหมายของสังคมมิติได้ใช้เฉพาะการวิเคราะห์โครงสร้างทางอารมณ์เท่านั้น แต่จะใช้สำหรับการประเมินลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มด้วย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จะเป็นกรณีหนึ่งชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษา และบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งจะเป็นแนวทางสำหรับใช้ในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษาให้เป็นผลดีต่อการเรียนของนักศึกษาต่อไป

วิธีการที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แผนภูมิสังคมมิติ (Sociogram) ซึ่งได้แก่ ภาพหรือแผนภูมิที่แสดงผลของการทดสอบทางสังคมมิติ (Moreno : 1953) ความสัมพันธ์ในลักษณะบวกหรือลบหรือความถี่ของการปะทะสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจะแสดงให้เห็นในลักษณะของวงกลมหรือสี่เหลี่ยม โดยมีเส้นหรือลูกศรที่มีความยาวแตกต่างกันเป็นตัวเชื่อมโยง ความยาวและลักษณะของเส้นหรือลูกศรจะ เปรียบเทียบให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองคน ลูกศรจะเป็นสิ่งแสดงทิศทางของการเลือก ด้วยวิธีนี้จะแสดงให้เห็นถึงตัวประกอบที่เด่น ๆ ของโครงสร้างของกลุ่มในรูปสังคมมิติ (Sociometric Structure)

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุพัทรา เพชรมณี (2518 : ก-ง) ได้ทำการศึกษาเรื่องความคาดหวังของนิสิตที่มีต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อต้องการทราบสาเหตุสำคัญอันนำไปสู่ความเห็นห่างในความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาและนิสิต ตลอดจนเพื่อทราบความคาดหวังของนิสิตที่มีต่ออาจารย์ที่ปรึกษา การศึกษาเรื่องนี้ได้ใช้การสุ่มตัวอย่างนิสิตปีที่ 4 ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 250 คน ผลการสำรวจพบว่า

1. ทักษะคิของนิสิตมีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพและความรับผิดชอบของอาจารย์ที่ปรึกษา ได้แก่ เพศ อายุ สาขาวิชาที่อาจารย์ที่ปรึกษาสังกัด ความสะดวกในการพบอาจารย์ที่ปรึกษา ความสามารถของอาจารย์ที่ปรึกษาในการแก้ปัญหาให้แก่นิสิต

2. นิสิตมีทัศนคติไม่พอใจในบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษามากกว่าความพอใจหรือเฉย ๆ สาเหตุที่ไม่พอใจ ได้แก่ ความคิดเห็นไม่ตรงกัน ไปหาไม่ค่อยพบ ไม่สนใจนิสิต ถือความคิดเห็นของตนเป็นสำคัญ

3. นิสิตส่วนใหญ่ใช้บริการจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพียง เช่นตขออนุมัติการลงทะเบียนเรียน เปลี่ยนหรือคงวิชาเรียนต่าง ๆ มากกว่าบริการอื่น ๆ

4. กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของนิสิตมาก เมื่อนิสิตมีปัญหาทางการเรียนและส่วนตัว เขาจะไปปรึกษาเพื่อนสนิทเป็นอันดับแรก และไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นอันดับสุดท้าย

5. นิสิตที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดมีความคาดหวังในบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาสูงกว่านิสิตที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร

6. นิสิตที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดใช้บริการจากอาจารย์ที่ปรึกษาทุกประเภทในอัตราร้อยละที่สูงกว่านิสิตที่มีภูมิลำเนาอยู่กรุงเทพฯ

7. ความคาดหวังในบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาในอุดมคติของนิสิต พอจะสรุปได้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

7.1 นิสิตส่วนใหญ่ต้องการให้อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นบุคคลคนเดียวกับ
ตลอดตั้งแต่ปี 1-4

7.2 นิสิตส่วนใหญ่ต้องการที่จะมีโอกาสในการเลือกอาจารย์ที่ปรึกษา
ได้เองตามใจสมัคร

- 7.3 นิสิตส่วนใหญ่ต้องการอาจารย์ที่ปรึกษาเพศเดียวกันกับตน
 7.4 นิสิตส่วนใหญ่ต้องการอาจารย์ที่ปรึกษาวัยใกล้เคียง
 7.5 นิสิตส่วนใหญ่ต้องการอาจารย์ที่ปรึกษาสังกัดสาขาวิชาเดียวกันกับตน

ในปี 2519 ภัทตรา จันทปัญญาศิลป์ (2519 : 35-39) ได้ทำการศึกษา "ความคิดเห็นของนิสิตและอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการ เกี่ยวกับหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการ" โดยใช้แบบสอบถามถามอาจารย์ที่ปรึกษาและนิสิตปีที่ 2 และ 4 ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จำนวนอาจารย์ที่ปรึกษา 48 คน และนิสิต 924 คน โดยมีความมุ่งหมายที่จะศึกษาความคิดเห็นของนิสิตและอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการ เกี่ยวกับกิจกรรมที่อาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการปฏิบัติจริง และกิจกรรมที่นิสิตต้องการให้อาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการปฏิบัติ รวมทั้งกิจกรรมที่อาจารย์คาดว่าจะควรปฏิบัติ ผลการวิจัยสรุปได้ว่าการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการยังไม่สนองความต้องการของนิสิต กล่าวคือ นิสิตต้องการที่จะได้รับความช่วยเหลือแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการมากกว่าที่เป็นอยู่ทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเรียน ความคิดเห็นนี้สอดคล้องกับความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการว่าสมควรให้ความช่วยเหลือแนะนำนิสิตในด้าน การเรียนให้มากขึ้น และอุทิศตนให้กับการปฏิบัติงานให้คำปรึกษามากขึ้นเช่นเดียวกัน

ในปี 2520 ละออ ชุติกร (2520 : 139-150) ได้ศึกษาเรื่อง "บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาในวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร" โดยการใช้แบบสอบถามความถี่ตัวอย่าง คือ ผู้บริหารวิทยาลัยครู จำนวน 145 คน อาจารย์ที่ปรึกษา 182 คน และนักศึกษา 495 คน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของอาจารย์ที่ปรึกษา ตลอดจนศึกษาปัญหาของอาจารย์ที่ปรึกษาในการปฏิบัติงานด้านการให้คำปรึกษานักศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ที่ปรึกษา และนักศึกษา ในวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. อาจารย์ที่ปรึกษาที่มีคุณลักษณะที่เหมาะสม ควรมีอายุ 30-34 ปี มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีประสบการณ์การสอนในวิทยาลัยครูเกินกว่า 3 ปี ควรเป็นผู้ที่วางตัวได้เหมาะสมกับกาลเทศะ มีใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษา มีอารมณ์มั่นคงหนักแน่น และมีความสามารถในคำมณษย์สัมพันธ์

2. อาจารย์ที่ปรึกษาใ้ปฏิบัติหน้าที่ในด้านการให้ความช่วยเหลือวิชาการ และการอบรมดูแลความประพฤติของนักศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง และปฏิบัติค่อนข้างน้อย ในด้านการร่วมมือประสานงาน

3. งานที่อาจารย์ที่ปรึกษาคควรปฏิบัติมากกว่างานอื่น คือ การให้ความรู้ความ เข้าใจแก่นักศึกษาในเรื่องหลักสูตรและแผนการเรียน การเลือกวิชาและการลงทะเบียนเรียน วิธีการเรียน และการแก้ปัญหาทางการเรียน การเปลี่ยน ถอน เพิ่มวิชาเรียนหรือการลาพัก การเรียน และการให้คำแนะนำช่วยเหลือนักศึกษาที่เรียนอ่อนให้ปรับปรุงการเรียนให้ดีขึ้น ส่วนงานอื่น ๆ นั้นก็ควรปฏิบัติให้มากขึ้น

4. การดำเนินงานในการจัดการให้คำปรึกษา ควรพิจารณาคัดเลือกอาจารย์ ที่ปรึกษาโดยให้ภาคต่าง ๆ เป็นผู้คัดเลือกอาจารย์ในแต่ละภาค เสนอให้ฝ่ายวิชาการพิจารณา ควรเตรียมการก่อนที่จะให้อาจารย์ที่ปรึกษาปฏิบัติหน้าที่โดยการจัดสัมมนา และควรมีการจัด สัมมนาอาจารย์ที่ปรึกษาในวิทยาลัยครูเดียวกัน และกลุ่มวิทยาลัยครูด้วยกัน อาจารย์ที่ปรึกษา แต่ละคนควรรับผิดชอบนักศึกษา 10-15 คน จนจบการศึกษาแต่ละระดับ

5. เรื่องที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษา คือ การที่นักศึกษาส่วนมากไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของชั่วโมงโฮมรูม อาจารย์ที่ปรึกษามีงาน ด้านการสอนและงานพิเศษอื่น ๆ มาก ทำให้ไม่มีเวลาพอที่จะให้คำปรึกษาแนะแนวแก่นักศึกษา ได้เพียงพอ และอาจารย์ที่ปรึกษาไม่สามารถรู้จักนักศึกษาได้ทั่วถึง เพราะไม่มีโอกาสสอน นักศึกษาที่อยู่ในความดูแล

และในปี 2526 มยุรี สิงห์ไข่มุกด์ (2526 : 215-233) ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ หรือครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยใน กรุงเทพมหานคร" การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทัศนะของอาจารย์ ที่ปรึกษาและนิสิตที่มีต่อบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา และศึกษาปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของ อาจารย์ที่ปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ หรือครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร กลุ่ม ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษานิสิตระดับปริญญาตรี จำนวน 186 คน และ นิสิต จำนวน 558 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2525 จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร เครื่องมือ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าเกี่ยวกับบทบาทของ

อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านบทบาทคือนิสิต ด้านบทบาทคอสถาบัน ด้านบทบาทการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษาเฉพาะด้าน ด้านส่วนตัว และด้านวิชาการ และด้านบทบาทการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษาในเรื่องทั่ว ๆ ไป และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาได้แบบสอบถามคืนมาร้อยละ 87.23 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. อาจารย์ที่ปรึกษาจาก 3 มหาวิทยาลัยมีทัศนะต่อบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง
2. อาจารย์ที่ปรึกษาที่มีจำนวนนิสิตในความรับผิดชอบต่ำกว่า 20 คน และ 20 คนขึ้นไป มีทัศนะต่อบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาไม่แตกต่างกัน
3. อาจารย์ที่ปรึกษาที่มีจำนวนชั่วโมงสอนต่ำกว่า 10 ชั่วโมง และ 10 ชั่วโมงขึ้นไป มีทัศนะต่อบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาไม่แตกต่างกัน
4. อาจารย์ที่ปรึกษาที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการสอนในระดับอุดมศึกษาคือ 5 ปี 5-10 ปี และสูงกว่า 10 ปี มีทัศนะต่อบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาไม่แตกต่างกัน
5. อาจารย์ที่ปรึกษาที่มีลักษณะสถานที่ทำงานในตำแหน่งอาจารย์ที่ปรึกษาต่างกัน มีทัศนะต่อบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5
6. นิสิตชั้นปีที่ 2 จาก 3 มหาวิทยาลัยมีทัศนะต่อบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง นอกจากนี้ในค่านบทบาทคอสถาบัน นิสิตจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร มีทัศนะอยู่ในเกณฑ์น้อย และในค่านบทบาทการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษาเฉพาะด้าน (ด้านส่วนตัว) นิสิตจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร มีทัศนะอยู่ในเกณฑ์น้อย
7. นิสิตชั้นปีที่ 4 จาก 3 มหาวิทยาลัยมีทัศนะต่อบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง นอกจากนี้ในค่านบทบาทคอสถาบัน นิสิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีทัศนะอยู่ในเกณฑ์น้อย
8. นิสิตชั้นปีที่ 2 และปีที่ 4 มีทัศนะต่อบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาไม่แตกต่างกัน
9. ปัญหาที่สำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาตามความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษา 3 มหาวิทยาลัย คือ อาจารย์ที่มีชั่วโมงสอนและมีงานพิเศษอื่น ๆ มาก

จึงไม่ค่อยมีเวลาที่จะให้คำปรึกษาและคุณสมมติไต่ทั่วถึง และตามความคิดเห็นของ นิสิตจาก 3 มหาวิทยาลัย คือ การขาดแคลนอาจารย์ที่ปรึกษา ทำให้อาจารย์ที่ปรึกษาแต่ละท่าน รับผิดชอบนิสิตมากเกินไป

ดีนีส (Denis 1982 : 3880-A) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเลือกบริการ นักศึกษาที่จัดโดยภาควิชาตามการรับรู้ของนักศึกษาในวิทยาลัยศิลปศาสตร์ (Liberal Arts College) และมหาวิทยาลัยสมบูรณ์แบบ (Comprehensive University) จุดมุ่งหมาย ของการศึกษาครั้งนี้เพื่อต้องการทราบถึงการรับรู้ของนักศึกษาในวิทยาลัยศิลปศาสตร์ และ มหาวิทยาลัยสมบูรณ์แบบที่มีคอบริการนักศึกษาที่จัดโดยหน่วยกิจการนักศึกษากลาง (Central Student Affair Unit) และภาควิชา บริการดังกล่าวได้แก่ การให้คำปรึกษาแนะนำ ทางวิชาการ (Academic Advising) การพัฒนาอาชีพและการจัดหางาน (Career Development and Placement) องค์กรนักศึกษา (Student Organization) และ กิจกรรมที่เพิ่มเติมเข้ามาให้สมบูรณ์ (Enrichment Activities) วิธีการที่ใช้ในการ ศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถามถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 800 คน โดยเป็นนักศึกษาจาก มหาวิทยาลัยสมบูรณ์แบบ 500 คน และ 300 คน เป็นนักศึกษาจากวิทยาลัยศิลปศาสตร์ ได้ รับคำตอบคืนมาทั้งหมด 84% ผลการศึกษาสรุปได้ว่า นักศึกษาจากวิทยาลัยมีความตระหนักใน บริการนักศึกษาที่มีอยู่มากกว่านักศึกษาจากมหาวิทยาลัย และใช้บริการที่จัดให้ดังกล่าวใน ลักษณะที่กว้างขวางกว่า นอกจากนั้นยังมีความพึงพอใจกับคุณภาพของบริการที่จัดให้มากกว่า นักศึกษาจากมหาวิทยาลัย และแหล่งสำคัญที่สุดที่นักศึกษาทั้งจากวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย เสาะหาในการ ขอคำปรึกษาแนะนำทางวิชาการก็คือภาควิชา

ฮาโรลด์ (Harold 1981 : 1021-A) ได้ทำวิจัยเรื่อง การรับรู้ของนักศึกษา และอาจารย์เกี่ยวกับความต้องการคำปรึกษาแนะนำทางวิชาการ ของนักศึกษามหาวิทยาลัย ฟลอริดา (Florida State University) จุดประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อสำรวจและ เปรียบเทียบความต้องการการปรึกษาแนะนำทางวิชาการ ของนักศึกษาคณะการรับรู้ของนักศึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษา และสำรวจลักษณะของประชากรที่แตกต่างกันว่าจะมีความแตกต่างกัน ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการการให้คำปรึกษาแนะนำหรือไม่ กลุ่มตัวอย่างในการ ศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย นักศึกษาและอาจารย์ใน 6 สาขาวิชาในวิทยาลัย 6 แห่ง การ

เก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม ได้รับคำตอบกลับมาจากอาจารย์ 71% และจากนักศึกษา 80% ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ความต้องการที่จัดอยู่ในอันดับความสำคัญสูงสุด 5 อันดับแรก จาก 13 อันดับ ตามการรับรู้ของนักศึกษา ได้แก่ (1) การให้ข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสการทำงานในสาขาที่ต้องการ (2) ช่วยนักศึกษาในเรื่องอาชีพและการวางแผนเกี่ยวกับอาชีพ (3) การจัดให้คำปรึกษาและแนะนำในการปรับปรุงการเรียน (4) ให้คำปรึกษาดังวิธีดำเนินงานและข้อกำหนดเกี่ยวกับนักศึกษา (5) ช่วยเหลือนักศึกษาในการเลือกวิชาเอก ส่วนการรับรู้ถึงความต้องการของนักศึกษาที่คณาจารย์เห็นว่ามีค่าสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ (1) ช่วยนักศึกษาค้นหาแนวทางในการทำให้ประสบการณ์ในวิทยาลัยมาสนใจและกระตุ้นความสามารถทางด้านสติปัญญาให้มากขึ้น (2) การจัดให้คำปรึกษาและแนะนำในการปรับปรุงการเรียน (3) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสการทำงานในสาขาที่ต้องการ (4) ช่วยนักศึกษาในการศึกษาต่อในสาขาวิชาชีพที่เป็นไปได้ (5) ช่วยนักศึกษาในการวางแผนการเรียน

ลีรอย (Leroy 1982 : 4327-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์ผลของโปรแกรมการฝึกอบรมอาจารย์ที่ปรึกษาและคณาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของนักศึกษา" จุดประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อที่จะ เสนอรูปแบบเพิ่มพูนคุณภาพและประเมิณผล โปรแกรมการฝึกอบรม และเพื่อที่จะวิเคราะห์ความเกี่ยวเนื่องของโปรแกรมว่ามีผลต่อการให้คำปรึกษาหรือไม่ โดยใช้โปรแกรมการฝึกอบรมอาจารย์ที่ปรึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากอาจารย์ที่ปรึกษาและนักศึกษา ผลการวิจัยสรุปได้ว่า โปรแกรมดังกล่าวช่วยเพิ่มความรู้ให้กับอาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้รับการฝึกอบรม ส่วนนักศึกษาที่อยู่ในความดูแลของอาจารย์ที่ได้รับการฝึกอบรม ไม่ได้มีความพึงพอใจในการให้คำปรึกษาของอาจารย์เหล่านี้มากกว่านักศึกษาที่ได้รับการให้คำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม และความพึงพอใจของนักศึกษาจะขึ้นอยู่กับลักษณะของสัมพันธภาพระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษาในหลักสูตรที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ นักศึกษาที่ได้รับการให้คำปรึกษาจากผู้ให้คำปรึกษาหรือผู้บริหารจะมีความพึงพอใจน้อยกว่า การได้รับการให้คำปรึกษาจากคณาจารย์

เบอร์น (Burns 1977 : 201-206) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับการพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการกับนักศึกษาในทัศนะของการสอน ซึ่งแสดงให้เห็นถึง

ความแตกต่างของเงื่อนไขและแนวทางในการให้คำปรึกษาดังต่อไปนี้

1. **ด้านความสามารถ (Abilities)** อาจารย์ที่ให้คำปรึกษาโดยการสั่งมักมุ่งตัดสินความสามารถของนักศึกษา จากระเบียบประวัติ และคะแนนทดสอบในการพยากรณ์นักศึกษาแต่ละราย ส่วนอาจารย์ที่ปรึกษาที่เชื่อในการพัฒนาจะพิจารณาความสามารถของนักศึกษาจากการแสดงออกของนักศึกษาที่ปรากฏให้เห็น

2. **แรงจูงใจ (Motivation)** โดยธรรมชาติแล้วนักศึกษาไม่ชอบงานที่มีลักษณะควบคุม สั่ง หรือบังคับ ดังนั้นอาจารย์ที่ปรึกษาที่เชื่อในการพัฒนาจะต้องเชื่อว่า นักศึกษาสามารถแสวงหาความพึงพอใจในความสำเร็จของงาน ซึ่งเกิดจากการสร้างสรรค์ด้วยตนเองมากกว่าที่จะได้รับการกำหนดจากผู้อื่น

3. **รางวัล (Rewards)** อาจารย์ที่ให้คำปรึกษาโดยการสั่งมักจะคำนึงถึงการจูงใจให้นักศึกษาประสบผลสำเร็จโดยการทำคะแนนสูง ๆ เรียนจบหลักสูตร หรือได้รับปริญญา ในทางตรงกันข้ามอาจารย์ที่ปรึกษาที่เชื่อในการพัฒนาจะตระหนักถึงความเจริญงอกงาม ความพึงพอใจ และการแสดงออก นอกจากนั้นยังมีแนวโน้มที่จะเพิ่มความพึงพอใจภายใน (Intrinsic Satisfaction) จากการบรรลุวัตถุประสงค์มากกว่าเพื่อสถานภาพหรือชื่อเสียง

4. **วุฒิภาวะ (Maturity)** ในขณะที่อาจารย์ที่ให้คำปรึกษาโดยการสั่งมองว่านักศึกษายังขาดวุฒิภาวะและความรับผิดชอบ ต้องการการดูแลอย่างใกล้ชิด และยังคงขาดความสามารถในการตัดสินใจที่รอบคอบ อาจารย์ที่ปรึกษาที่เชื่อในการพัฒนาจะมองว่า นักศึกษาเป็นผู้ที่กำลังเจริญเติบโต มีวุฒิภาวะ มีความรับผิดชอบ และสามารถนำทางตนเองได้ และในทางปฏิบัติอาจารย์ที่ให้คำปรึกษาโดยการสั่งจะติดตามนักศึกษาอย่างใกล้ชิดสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะของผู้ให้คำปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ช่วยเหลือ ส่วนอาจารย์ที่ปรึกษาที่เชื่อในการพัฒนาจะมอบความรับผิดชอบให้แก่นักศึกษาเพื่อที่จะให้นักศึกษาสามารถแก้ปัญหาและมีทักษะในการตัดสินใจได้เอง

5. **ความริเริ่ม (Initiative)** อาจารย์ที่ให้คำปรึกษาโดยการสั่งมักจะเป็นผู้ริเริ่มก่อนในเรื่องต่าง ๆ ที่อาจารย์ต้องการ ส่วนที่เหลือจะเป็นเรื่องของนักศึกษาที่จะแสวงหาผลประโยชน์เอาเองจากความเชี่ยวชาญของอาจารย์ที่ฟังมีให้ ส่วนแนวทางที่พัฒนาแล้วจะต้องเป็นความรับผิดชอบร่วมกันในการสร้างความริเริ่ม ทั้งอาจารย์และนักศึกษาก็จะริเริ่มสัมพันธ์ภาพไปพร้อม ๆ กัน และมีการตัดสินใจร่วมกัน

6. การควบคุม (Control) อาจารย์ที่ให้คำปรึกษาโดยการสั่ง ถ้ามีความไว้วางใจในตัวนักศึกษาที่อยู่ในความดูแลเขาจะลดการควบคุมลงบ้าง แต่ถ้าเขาไม่ไว้วางใจเขาก็จะควบคุมมากขึ้น ส่วนอาจารย์ที่ปรึกษาที่เชื่อในการพัฒนาจะมีหลักการในการควบคุมและการตอรองกับนักศึกษามีการพัฒนาการยอมรับและความไว้วางใจร่วมกันเป็นหลักสำคัญ

7. ความรับผิดชอบ (Responsibility) อาจารย์ที่ให้คำปรึกษาโดยการสั่งจะมีความรู้สึกรับผิดชอบในการให้คำปรึกษาและเพื่อบรรลุความต้องการของตน และจะรู้สึกไม่ยอมรับสภาพที่นักศึกษาไม่ปฏิบัติตาม ส่วนอาจารย์ที่ปรึกษาที่เชื่อในการพัฒนาจะมีการเจรจาตอรองกับนักศึกษา จะมีความตระหนักในความรับผิดชอบ ทำตัวเป็นที่ปรึกษาและทำในสิ่งที่นักศึกษามุ่งหวัง ซึ่งจะนำไปสู่ข้อตกลงที่ว่าใครจะทำอะไร และมีการค้นหาจุดของการมีส่วนร่วม อันจะนำมาสู่ความพึงพอใจ

8. ผลผลิตของการเรียน (Learning Output) อาจารย์ที่ให้คำปรึกษาโดยการสั่งจะมองว่าเป็นความรับผิดชอบของอาจารย์ที่จะต้องสอน และนักศึกษาที่จะต้องเรียน ดังนั้นอาจารย์จึงไม่หาประโยชน์จากการมีสัมพันธภาพกับนักศึกษา ส่วนอาจารย์ที่ปรึกษาที่เชื่อในการพัฒนาจะมองว่าการเรียนเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ร่วมกันที่นักศึกษาไม่น่าจะต้องเรียนรู้ถึงความสัมพันธ์ที่อาจารย์ที่ปรึกษาฝ่ายเดียว อาจารย์จะต้องเปิดรับการเรียนรู้นั้นเช่นกัน

9. การประเมินผล (Evaluation) อาจารย์ที่ให้คำปรึกษาโดยการสั่งจะมีทัศนะเกี่ยวกับการประเมินแบบดั้งเดิม เมื่ออาจารย์รู้อยู่ ดังนั้นอาจารย์ย่อมจะรู้อยู่ว่า นักศึกษาควรหรือไม่ควรจะเรียนอะไร และได้เรียนอะไรไปแล้ว การเรียนรู้นั้นอาจวัดได้เชิงปรนัยและเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดจากอาจารย์สู่นักศึกษา ในทางตรงกันข้ามอาจารย์ที่ปรึกษาที่เชื่อในการพัฒนา การประเมินก็จะเป็นแบบฝึกหัดร่วมกัน ซึ่งพิจารณาตัดสินได้จากผลระเหของการประเมิน และเป็นความรับผิดชอบของทั้งสองฝ่ายที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการ

10. สัมพันธภาพ (Relationship) อาจารย์ที่ให้คำปรึกษาโดยการสั่งจะต้องการการยอมรับและคล้อยตามในอำนาจและสถานภาพอันสูงส่งของอาจารย์ที่ปรึกษา เนื่องจากความแตกต่างของสถานภาพและการยึดมั่นกับสิ่งนั้น สัมพันธภาพที่เกิดขึ้นจึงขึ้นอยู่กับ การแสดงบทบาท ความคาดหวังในบทบาท กศโลบาย และเป็นผลทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจในสัมพันธภาพ การเปิดเผยและแลกเปลี่ยนสัมพันธภาพก็จะมีน้อย ความสัมพันธ์จะมี

ลักษณะ เป็นทางการและเต็มไปด้วยความระมัดระวัง ในแนวทางที่พัฒนาสัมพันธภาพจะขึ้นอยู่กับธรรมชาติของงาน ความรู้เกี่ยวกับความแตกต่างของทักษะและความสามารถของทั้งสองฝ่ายที่เกี่ยวข้องกัน และช็อคตกลงจากการต่อรองเกี่ยวกับสัมพันธภาพในตัวของมันเอง จุดมุ่งหมายจะมุ่งไปยังความเปิดเผย การยอมรับ ความไว้วางใจ และมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความช่วยเหลือในการแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการประเมินผล

จากวรรณคดีและรายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่ยกมาถือว่าเบื้องต้นอาจสรุปได้ว่า อาจารย์ที่ปรึกษาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการทางด้านการเรียน การปรับตัว การเสริมสร้างบุคลิกภาพ ตลอดจนทัศนคติที่มีต่อสถาบัน ต่อวิชาชีพ และต่อสังคมโดยทั่วไป ถ้าอาจารย์ที่ปรึกษาได้มีการปฏิสัมพันธ์กับนักศึกษา ตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานของอาจารย์ที่ปรึกษาคามบทบาทหน้าที่ของตน ก็จะเป็นผลดีต่อนักศึกษา และการดำเนินงานของสถาบันการศึกษา ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าของวิชาชีพอีกด้วย การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาถึงความสัมพันธ์ของอาจารย์ที่ปรึกษาที่มีต่อนักศึกษาพยาบาล และบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษา โดยผู้วิจัยมีความเชื่อว่า สัมพันธภาพระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษา และบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษา นั้นจะเป็นเครื่องชี้ถึงการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษาว่าเป็นอย่างไรมีจุดใดที่ยังบกพร่อง ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษาในสถาบันการศึกษาพยาบาลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อันจะเป็นผลดีแก่นักศึกษา และการดำเนินงานของสถาบันต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย